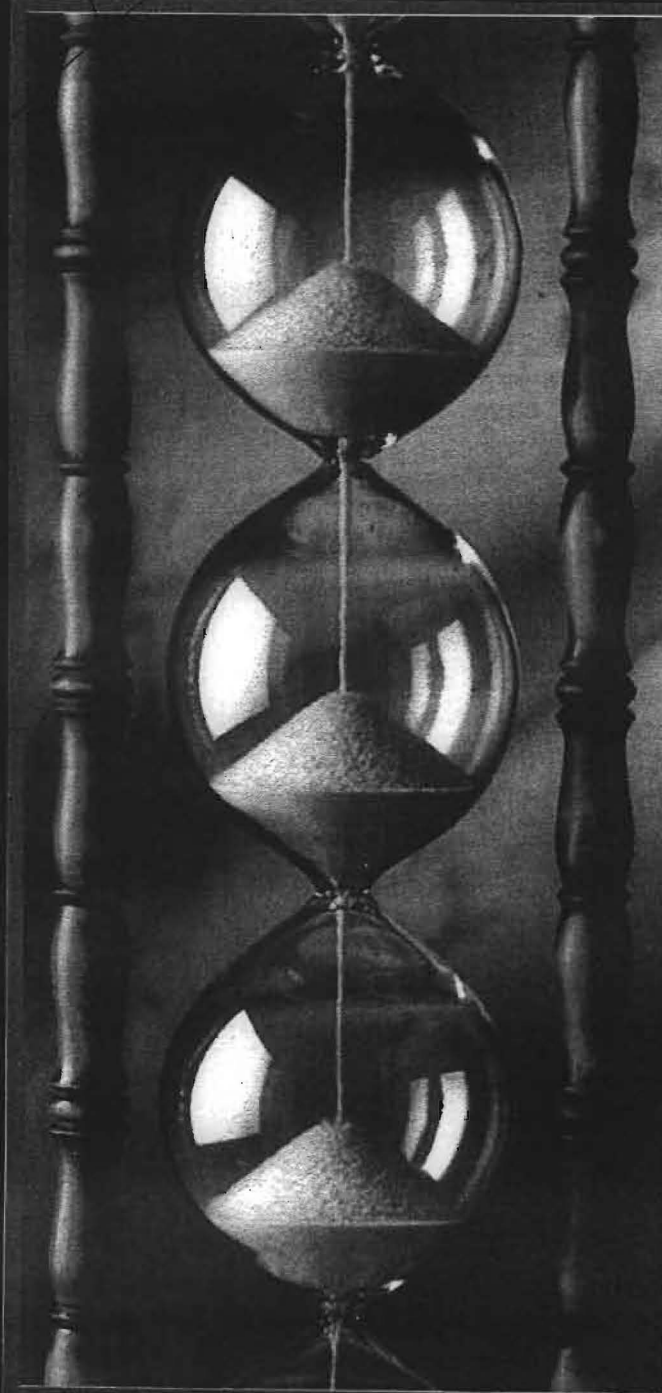

ЦЕНА 30 ДЕН.

ЕКОНОМСКИ МАГАЗИН

ГОД. II * БР. 36 * 15 ЈУЛИ 1994 ГОД.

ВО САМОУПРАВУВАЊЕ ДО МЕНАџМЕНТ
ВО ЦАРСТВОТО НА ДОБИЊЕ

ЕКОНОМСКИ МАГАЗИН

Основач:
**Стопанска комора на
Македонија**

Издавач:
**Претпријатие за издавачка
и публицистичка дејност
„БИЗНИС МЕДИУМ“**

Директор,
главен и одговорен уредник
Лазо БУНТЕСКИ

Одговорен уредник
Саво ПЕЈЧИНОВСКИ

Уредник
Коста ИЛИЕВСКИ

Издавачки совет:
Светозар ЈАНЕВСКИ
(претседател)
**Љупчо КОВЧЕГАРСКИ, Доне
ТАНЕВСКИ, Јорго КУКА
Данчо ШУТУРКОВ**

ПИПД „БИЗНИС МЕДИУМ“
Редакција
„ЕКОНОМСКИ МАГАЗИН“
улица „Димитрие Чуповски“
број 13, Скопје

Жиро сметка:
40100-603-16039

Телефон: (091)117-767, 118-
088

Печати: НИП „Нова
Македонија“

Техничко обликување
Војислав СТАНЧЕВСКИ

Лектор
Љубинка ГЕОРГИЕВСКА

Излегува на 1 и 15 во месецот
Годишна претплата
800 денари

ВО ОВОЈ БРОЈ

АКЦЕНТИ

Стопанствениците не дадоа преодна оценка на петтомесечното спроведување на Стабилизационата програма

ШАНСА ВО ОТВОРАЊЕТО ЈАВНИ РАБОТИ

Стр. 7

ИНТЕРВЈУ

Господин Василе Кузмановски, генерален директор на А.Д. Тутун од Скопје

ДА ПРОДАВАМЕ МУСКУЛИ, А НЕ САМО ПОТ

Стр. 8 – 10

ПРЕГОВОРИ

Комората, Синдикатот и Владата за актуелната стопанска состојба

НА ПОВИДОК ОГРОМНИ СОЦИЈАЛНИ ТЕНЗИИ

Стр. 10 – 13

АСПЕКТИ

Јавна потрошувачка

УГОРЕ ВИСОКО, УДОЛЕ ДЛАБОКО

Стр. 14 – 15

ПРЕДЛОЗИ

Д-р Ристо Фотов за акумулација од – премиската резерва од осигурување живот!

ЗАПОСТАВЕН ИНВЕСТИЦИОНЕН ПОТЕНЦИЈАЛ

Стр. 16 – 17

ПРЕДУПРЕДУВАЊА

Масовен пласман на некавалитетна храна на нашиот пазар

ШВЕРЦ СО БОЛЕСТИ

Стр. 20

РЕАГИРАЊА

Занаетчиите незадоволни од амбиентот на стопанисување

ДАНОЦИТЕ – КАТАНЕЦ ЗА ДУКАНИТЕ

Стр. 25

ЕКОНОМСКИ ГЛОБУС

Животни приказни на најбогатите Американци (5)

„ДЕЛОВНАТА МАШИНА“ ВО БЕГСТВО

Стр. 30 – 31

ЗАПОСТАВЕН ИНВЕСТИЦИОНЕН ПОТЕНЦИЈАЛ

Земјите кои се зафатени со политичка и економска транзиција, меѓу кои се вбројува и нашата, се соочуваат со перманентно неповолни состојби. Во последните години, на примерот со нашата држава, забележлива е тенденција на опаѓање на реалниот опште-

ствен производ.

Како да се стави крај на ваквите состојби и се обезбеди нужниот чекор на пресврт кон позитивни и динамични развојни остварувања? Тоа е прашање што го преокупира вниманието на општествената заедница. Нема сомнение дека е неопходно започнување на агресивен стопански развој. Внесувањето на националната економија во зоната на стопански развој подразбира поттикнување и заживување на инвестиционата активност. Тоа од своја страна бара критична маса на акумулација, која во нашата земја е најоскудниот ресурс. Постојат бројни начини на нејзино обезбедување и организирање било од домашни или од странски извори.

Ке се обидеме да осветлиме еден од домашните извори, кој и во минатото, а и сега, недоволно е третиран како посериозен потенцијал и ресурс. Станува збор за премиската резерва или т.н. математичка резерва кај осигурувањата живот.

Долгорочниот карактер на овој извор на финансиски средства, кој произлегува од природата на осигурување живот, му дава висока практична и употребна вредност во финансирањето на инвестициите. За разлика од останатите видови на осигурување, било да станува збор за лични или имотни, осигурувањето живот, во премијата содржи покрај компонентата за покривање на ризикот смрт, уште и компонентата на штедење.

ЧУДЕН ОДНОС

Премиската резерва што се создава од бројните осигурувања живот, иако релативно мали, ако се гледаат од аспект на одделните осигуреници, дава во маса и во време еден мошне значаен износ на средства, т.н. математичка премиска резерва. Станува збор за извор на најдолгорочни и најквалитетни средства кои му стојат на располагање на општеството. Тоа е насекаде во светот така. Но, и покрај тоа, впечаток е дека овој потенцијал и ресурс е подзаборавен од страна на општествената заедница и е сместен на маргините, наместо да игра централна улога во третирањето на изворите на долгорочни финансиски средства. Во таа насока потребно е државата да создаде соодветни механизми за стимулирање на создавање и проширување на фондот на премиската резерва од осигурувањето живот. На тој начин државата ги обезбедува основните претпоставки за нагласена пре-

ференција на потенцијалните осигуреници за склучување на осигурување живот, а со тоа доаѓа до зајакнување на фондот на премиската резерва. Ваквата активна улога на државата во афирмирањето на осигурувањето живот придонесува во земјите со развиена пазарна економија перманентно и динамично зголемување на финансиските средства што се сливаат во компаниите за осигурување живот. Во Германија во 1990 година овие компании инкасирале вкупен износ од 640 милијарди марки. Во Јапонија осигурувањето живот доживува експлозивен раст. Фондовите на премиската резерва во оваа земја се проценуваат на преку 80 милијарди американски долари. Особено забележително место осигурувањето живот има во Јужна Кореја, која се вбројува меѓу 15-те најголеми пазари за осигурување во светот, а во Азија на второ место, веднаш по Јапонија. Учеството на осигурувањето живот доминира со 81,8% или мерено преку уделот на премијата за осигурување живот во општествениот бруто производ е претставен со 8,34%. Какви се релациите на тој план кај нас? Според одредени анализи, изготвени на ниво на бивша СФРЈ, во годините 1980-1990 износот на средствата на математичката ре-

зерва од осигурување живот претставува 1,55% од бруто инвестициите и 0,44% од општествениот производ. Денес тие релации кај нас се уште понеповолни, што зборува за маргинализираност на овој вид на штедење. Ваквите релации зборуваат за односот на заедницата кон штедењето од типот на премиската резерва, односно осигурување живот. Впечаток е дека овој вид на штедење со стабилизационен и развоен ефект е заборавен од страна на општествената заедница, во шемата на нејзините стимулирачки активности. Се чини помалку чуден однос, особено ако се има предвид општиот недостиг на домашната финансиска акумулација, посебно од овој квалитет каков што е премиската резерва. Заради идентификација на предностите на премиската резерва, како еден вид штедење, потребна е споредба со банкарското штедење на граѓаните.

Веднаш може да се каже дека рочната структура на финансиските инструменти кај банкарското штедење е релативно неповолна. Најголем дел од штедењето на граѓаните, или 60% од вкупните штедни влогови на граѓаните отпаѓа на штедење *à vista*. Тоа зборува за преовладување на краткорочната компонента на

банкарското штедење. Нагласено високиот степен на подвижност на банкарското штедење, претставува најголема пречка за стабилноста на овој вид штедење, основен услов за стабилно финансирање на инвестициите. Штедењето што се обезбедува преку осигурување живот претставува дисциплинирано (договорен рок на траење од најмалку десет години и договорена соодветна премија), однапред одредено, наменско и долгорочно, значително поквалитетно отколку што е тоа случај со банкарското штедење.

Договорното штедење, во случај осигурување живот, има секако посебен и повисок квалитет од останатото штедење.

Макроекономските ефекти на средствата собрани по пат на осигурување живот во фондот на премиската резерва можат да се проценуваат со колосални размери, доколку би се создале поволни услови за развој на овој облик на акумулација на граѓаните.

Фактот дека штедењето како економска категорија е акт на одрекување од сегашна потрошувачка, влијае на одржување и одвивање на репродукциониот процес и ги зголемува шансите за стабилизирање на таквите во стопанството, зборува за повеќекратната практична вредност на штедењето формирано преку осигурување живот. Степенот на осознавањето на оваа употребна вредност на овој вид штедење е различен во различни национални економии и различно е вреднувањето.

Тоа се открива и низ степенот на развиеноста на овој вид осигурување, мерено преку учеството на премијата што се собира во финансирањето на бруто инвестициите или во општествениот производ. Напред набројаните делотворни ефекти по националната економија зборуваат во прилог на потребата од поангажиран и поактивен однос на општеството, преку институционални форми да го поттикне организирањето и развојот на осигурување живот во масовни размери, од причини што во такви размери можни се саканите ефекти.

МИНИМУМ ГАРАНЦИЈА ЗА ШТЕДЕЊЕ

Во прв план избива нерешеното прашање околу заштитата на премиската резерва и нејзините

пласмани од влијанието на инфлацијата. Во литературата познат е широк инструментариум за одбрана од обезвреднувањето што го чини дејството на инфлацијата. Најпозната и со најголема практична примена се потврди т.н. индексна клаузула (клаузула индекс на чинење на живот – Cost of Living index-Coli). Големо искуство во примената на оваа клаузула имаат стекнато следните земји: Финска, Унгарија, Франција, Германија и некои други европски земји. Потврдена е ефикасноста во борбата против влијанието на инфлацијата и преку пласирање на премиската резерва во хартии од вредност и недвижности. Исто така, познато е искуството според кое во услови на силни инфлациони бранови, кога домашната валута не може да им одолее на притисоците на инфлацијата, осигурувањето живот да се спроведува во цврста валута. Почетни резултати, меѓу другото и поради заштитата со цврста валута (валутна клаузула), забележува новоформираното МАД „Винер-Брокер“ – Скопје. Земјите со развиена пазарна економија и во услови на стабилност на монетарните движења водат посебна грижа за перманентен, рамномерен и динамичен развој на штедењето, особено преку форсирање на осигурувањето живот, со спроведување на разни форми на бонус и повластици што државата ги прави за оние што штедат.

Дури и кога од одредени причини државата води политика на негативна реална каматна стапка на штедните влогови на граѓаните во целина, договореното штедење треба да се из земе од таквата политика. Минимум гаранција е нулта реална каматна стапка на овој вид штедење, што подразбира исплата на компензаторна камата во висина на разликата меѓу стапката на инфлација и редовната номинална каматна стапка. Уште повеќе, во случаи на девалвација, општествената заедница треба да обезбеди извори на средства за девалвационен надомест како што тоа беше направено во 1965 година во бившата југословенска заедница, кога беше обезбеден девалвационен надомест за штедните влогови, за математичката резерва од осигурување живот и за обврзниците по заем во висина од 23%, што во значајна мерка ја зајакна довербата на штедачите. А токму ова последното, на овие наши простори, треба да се зацврсти.